

Тема. Групи слів за вживанням: загальноновживані слова

Мета:

- Ознайомити учнів із групами слів за сферою вживання, навчити визначати загальноновживані(нейтральні) та стилістично забарвлені слова, формувати вміння розпізнавати їх, пояснювати значення окремих слів, удосконалювати вміння складати діалоги, працювати з текстом.
- Розвивати культуру мовлення, словниковий запас учнів, логічне мислення, образну уяву.
- Виховувати почуття патріотизму, любові до рідного слова

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Учитель. У народі говорять : «Кожну нову справу починають із гарним настроєм». Наш урок – теж нова справа, і почнемо його з посмішкою, гарним настроєм. Подивіться один на одного, посміхніться і побажайте гарних успіхів на уроці.

II. Актуалізація опорних знань і умінь.

1. Мовний диктант (запис до зошита, мовчки дають відповідь, перевіряємо усі разом):

- 1) Як називається розділ мовознавства, що вивчає лексичний склад мови ?
- 2) Слова нашої мови – це ?
- 3) Як називаються слова, які засвоєні українською мовою з інших мов?
- 4) Слова, що з’явилися в нашій мові нещодавно?
- 5) Як називається лексика, що постійно діє, уживається в повсякденному житті?
- 6) Застарілі слова, що мають синоніми до сучасної мови?

III. Опрацювання нового матеріалу

Робота з підручником. Параграф 16 с. 47

§ 16 Групи слів за вживанням. Загальновживані слова

Емпатія як здатність бачити й розуміти внутрішній світ іншої людини

Тільки серцем ми бачимо ясно (А. де Сент-Екзюпері).
Неможливо змінити світ, але можна змінити себе (Японське прислів'я).

Слово дня: емпатія.

108

I Прочитайте слова. Чи всі вони для вас зрозумілі? Якими словами ви послуговуєтеся найчастіше? Чи можна їх назвати загальновживаними? Обґрунтуйте свою думку. З'ясуйте значення невідомих слів за словником. Складіть із ними речення (усно).

Урок, хата, яфина, діброва, промінь, слово, плай, нігілізм, аскофен, діагноз, поле, афікс, історія, ранок, сніданок.

47

Опрацювання таблиці (усно), Вправа 109 (опрацювати).

Шукаємо відповіді на запитання:

- 1 Які слова називають загальноновживаними?
- 2 Чому в мові є слова обмеженого вживання?
- 3 Для чого використовують діалектну лексику?
- 4 Чи збагачує наше мовлення сленг?
- 5 На вашу думку, в офіційних ситуаціях можна послуговуватися просторічними словами?

Відповідно до запитань сформулюйте особисті цілі.

109

Розгляньте таблицю. Складіть за її змістом розповідь про групи слів за вживанням. Доповніть її власними прикладами (усно). Висловіть припущення, чому окремі слова називають словами/лексикою обмеженого вживання.

Групи слів за вживанням

Загальноновживані слова		
Загально- вживані слова	Слова, які використовують усі люди незалежно від фаху, місця проживання	<i>родина, неділя; красивий, легкий; ходити, говорити</i>
Слова обмеженого вживання		
Професійні слова (професіоналізми)	Слова, якими користуються представники тільки певної професії	<i>баланс, кредит</i> (з мовлення банкірів); <i>бланширування</i> , <i>шинкування</i> (з мовлення кухарів)
Діалектні слова (діалектизми)	Слова, якими користуються мешканці певних територій	<i>мешти</i> (туфлі), <i>філіжанка</i> (чашка)
Сленг (сленгізми)	Слова, які використовують представники різних груп. Сленг здебільшого використовують у текстах розмовного і художнього стилю. У літературній мові такі слова набувають емоційного забарвлення	молодіжний сленг: <i>мажор</i> (син заможних батьків), <i>юзер</i> (комп'ютерний користувач), <i>лайк</i> (уподобайка), <i>троль</i> — (користувач-провокатор); професійний сленг: <i>арта</i> (артилерійський обстріл), <i>бронік</i> (бронежилет) (з мовлення військових)
Просторічні слова (просторіччя)	Слова, що перебувають за межами літературної мови	<i>лика, пертися, верзти, варнякати</i>

110 Розподіліть подані слова на три групи:

- загальноновживані;
- професійні;
- діалектні.

За потреби зверніться до словника. Допишіть п'ять загальноновживаних слів.

Чай, гербата, гранки, телефон, мартен, кичера, кукурудза, папушоя, клавішник, акустика, м'яч, бальон, шпулька, дерево, пацьорки, намисто, прикраса, абетка, алфавіт, квітка, чічка, книжка, пальпація.

111 **I** Ознайомтеся зі змістом таблиці. Складіть розповідь про стилістично забарвлені слова. Використовуйте власні приклади для ілюстрування теоретичних положень.

Стилістично забарвлені слова

Стилістично забарвлені слова — слова, які використовують лише в певних стилях.

Наукова лексика	Політична лексика	Розмовна лексика
<i>хімія, радіус, орфографія</i>	<i>депутат, мітинг, закон</i>	<i>мобілка, балакати, бахматий, байдикувати</i>

II Використовуючи знання з курсу інформатики, складіть хмару слів «Стилістично забарвлені слова».**112** Визначте, у мовленні представників яких професій наявні подані слова. У процесі вивчення яких предметів ви їх використовуєте? Із трьома словами складіть речення.

Меридіан, паралель, рівнина, корисні копалини, океан; повість, оповідання, вірш, байка, роман; цифра, число, множини, від'ємник, ділення; нота, сольфеджіо, опера, арія, пісня; століття, гетьман, подія, війна, революція; мольберт, фарба, олівець, натюрморт, пейзаж.

113 Визначте, про яку групу слів за вживанням ідеться в тексті. Пригадайте, чи траплялися у вашому житті ситуації, коли ви не могли зрозуміти співрозмовників/співрозмовниць тому, що вони поспілкувалися діалектизмами. Розкажіть про це. Висловіть припущення, для чого письменники/письменниці використовують діалектизми у творах. Наведіть приклади таких творів.

ІУ Закріплення навчального матеріалу

Вправа 112 с.49(розподілити слова за професіями, записати)

У. Домашнє завдання

Вправа 110 с.49 (Розподілити подані слова на три групи, записати їх)